

Referentiekader – Jouw achtergrond

Werken met verschillende kinderen en ouders is nooit saai. Het is juist een uitdaging om met hen om te leren gaan en hen te leren kennen. Tegelijkertijd vraagt het soms ook veel van je om steeds maar open te staan voor andere mensen en onbekende gewoonten. Het kan daarbij niet anders of je stuit daarbij ook geregeld op je eigen grenzen. Vaak zijn dat de grenzen van je referentiekader: een achtergrond van opvattingen en zekerheden. Iedereen heeft zijn eigen achtergrond, zijn eigen referentiekader. Daar zijn je eigen ervaringen in verwerkt, maar ook de ervaringen van de groep waartoe je behoort. Dit referentiekader bepaalt hoe jij je voelt in allerlei situaties, of je voelt dat je erbij hoort of niet, hoe je oordeelt over anderen en hoe je reageert op nieuwe mensen en dingen. Daarbij spelen allerlei processen een rol, die het omgaan met diverse kinderen en ouders soms lastig maken. Voorbeelden van zulke processen zijn:

Binnen- en buitensluiten

Mensen maken keuzes in de relaties die ze aan gaan. Ook kinderen en hun ouders doen dat. Als je een band sluit met de een, wordt soms ook duidelijk dat je met de ander een losser contact hebt. Of soms merk je dat je niet zo bij elkaar past. Dit is prima. Het hoort bij families, groepen en vriendschappen dat je met de een gemakkelijker omgaat dan met de ander. Ieder mens haalt andere mensen binnen en sluit andere personen buiten.

Erbij horen

Overal waar zich groepen vormen, dus ook binnen jouw opvang, spelen de processen van erbij horen of buitengesloten worden. Er ontstaat een probleem wanneer een kind systematisch buitengesloten wordt en telkens de boodschap krijgt: jij hoort niet bij ons. Overal heersen meningen: over goed opvoeden, over wat normaal is en over wat gezond is. Dit maakt iemand die hiervan afwijkt kwetsbaar. Voorbeelden hiervan zijn tweemoedergezinnen, gezinnen die leven in armoede of gezinnen met een andere culturele achtergrond.

Eigenheid en verbondenheid ervaren

Mensen ervaren hun eigenheid (identiteit) door zich te verbinden met andere mensen. Ze voelen zich man, vrouw, Nederlander of Turk, moeder of professioneel opvoeder. Ieder mens voelt zich met meer groepen verbonden. Deze eigenheid en verbondenheid kunnen botsen.

Privacy

Samen verschillend zijn betekent dat je nieuwsgierig bent naar elkaar, maar het betekent niet dat je er recht op hebt om alles over elkaar te weten. Het staat mensen vrij om zaken voor zichzelf te houden.

Beeldvorming en vooroordelen

Beeldvorming is het beeld dat mensen zich van iemand vormen op grond van uiterlijke kenmerken en op grond van hoe er over ze gepraat wordt. Je bent een man, dus... Je rijdt in een Mercedes, dus...

Stereotiepe beelden hebben het grote nadeel dat je er flink naast kunt zitten. Als je iemand beter leert kennen, moet je je eerste beeld bijna altijd bijstellen.

Een vooroordeel kan negatief maar ook positief zijn. Je hebt dan niet alleen een stereotiep beeld van iemand, maar je verbindt daar ook een oordeel aan, voordat je iemand hebt leren kennen.

Vooroordelen zijn ook emotioneel geladen en zorgen ervoor dat mensen selectief gaan waarnemen, denken en voelen. Ze kijken en luisteren niet meer met een open *mindset*. Positieve vooroordelen kunnen je blind maken voor wat iemand fout doet.

Waarden en normen

Waarden zijn opvattingen of ideeën over wat goed of slecht is. Voorbeelden van waarden zijn eerlijkheid, respect voor de eigendommen van anderen, regelmaat of vrijheid.

Normen zijn de verwachtingen die mensen van elkaar hebben over hoe ze zich behoren te gedragen. Voorbeelden van normen zijn:

- **Het is slecht om te liegen**
- **Het is slecht om te stelen**
- **Het is goed om een vaste dagindeling te hebben**
- **Het is goed om zelf je tijd in te delen**

Waarden en normen leren we van jongs af aan. Vaak ontdekken we onze waarden en normen pas als iemand heel anders denkt. Wat onbelangrijk is voor de een, is voor de ander een principezaak. Denk hierbij aan wel of geen snoep mogen eten: wel snoep omdat het hoort bij een feestje, geen snoep omdat het ongezond is.

Vermogen tot aanpassen en empathie

Het mooie van een referentiekader is dat het niet altijd hetzelfde hoeft te blijven, maar dat je het steeds kunt aanpassen en uitbreiden. Je kunt het aanpassen doordat je het vermogen hebt om anderen te begrijpen, je te verplaatsen in een ander en in staat bent om verschillen te overbruggen. Hoe groter echter de verschillen zijn, hoe meer je je moet inspannen om de ander te begrijpen en tegemoet te komen.

Tips

- **Probeer ieder kind een veilige basis te geven waarin het verschillend durft te zijn**
- **Stel je leergierig op als het gaat om het omgaan met verschillen**
- **Ga er vanuit dat ieder kind en iedere ouder erbij hoort**
- **Respecteer dat sommige verschillen privé zijn en probeer mensen daarmee in hun waarde te laten**
- **Geef je persoonlijke grenzen aan**
- **Ben bereid om kritisch naar je oordelen en vooroordelen te kijken**
- **Durf van gedachten te veranderen en jouw referentiekader aan te passen of uit te breiden**

Reflectievragen

- **Wat zijn de verschillen in opvoeden tussen een vraaggezin en jouw opvang?**
- **Wat zijn de overeenkomsten in opvoeden tussen een vraaggezin en jouw opvang?**
- **Welk belang hebben jullie gemeen?**